

Chapter 07

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Negation of the present tense

1Sg	OM
2Sg	OT
3Sg	ogesh ~ ok
1Pl	ogyna ~ ona
2Pl	ogida ~ oda
3Pl	ogyt

+ connegative (~ IMP.2SG)

1. Negation of the present tense

	Conjugation I		Conjugation II	
	луд- 'to read'		вучо- 'to wait'	
	Positive	Negative	Positive	Negative
1Sg	Мый лудам.		Мый вучем.	
2Sg	Тый лудат.		Тый вучет.	
3Sg	Тудо лудеш.		Тудо вуча.	
1Pl	Ме лудына.		Ме вучена.	
2Pl	Те лудыда.		Те вучеда.	
3Pl	Нуно лудыт.		Нуно вучат.	

1. Negation of the present tense

	Conjugation I		Conjugation II	
	луд- 'to read'		вучо- 'to wait'	
	Positive	Negative	Positive	Negative
1Sg	Мый лудам.	Мый ом луд.	Мый вучем.	Мый ом вучо.
2Sg	Тый лудат.	Тый от луд.	Тый вучет.	Тый от вучо.
3Sg	Тудо лудеш.	Тудо огеш луд. ~ Тудо ок луд.	Тудо вуча.	Тудо огеш вучо. ~ Тудо ок вучо.
1Pl	Ме лудына.	Ме огына луд. ~ Ме она луд.	Ме вучена.	Ме огына вучо. ~ Ме она вучо.
2Pl	Те лудыда.	Те огыда луд. ~ Те ода луд.	Те вучеда.	Те огыда вучо. ~ Те ода вучо.
3Pl	Нуно лудыт.	Нуно огыт луд.	Нуно вучат.	Нуно огыт вучо.

1. Negation of the present tense

	Conjugation I		Conjugation II	
	кочк- 'to eat'		пуо- 'to give'	
	Positive	Negative	Positive	Negative
1Sg	Мый кочкам.		Мый пуэм.	
2Sg	Тый кочкат.		Тый пуэт.	
3Sg	Тудо кочкеш.		Тудо пуа.	
1Pl	Ме кочкина.		Ме пуэна.	
2Pl	Те кочкида.		Те пуэда.	
3Pl	Нуно кочкыт.		Нуно пуат.	

1. Negation of the present tense

	Conjugation I		Conjugation II	
	кочк- 'to eat'		пуо- 'to give'	
	Positive	Negative	Positive	Negative
1Sg	Мый кочкам.	Мый ом коч.	Мый пуэм.	Мый ом пу.
2Sg	Тый кочкат.	Тый от коч.	Тый пуэт.	Тый от пу.
3Sg	Тудо кочкеш.	Тудо огеш коч. ~ Тудо ок коч.	Тудо пуа.	Тудо огеш пу. ~ Тудо ок пу.
1Pl	Ме кочкина.	Ме огына коч. ~ Ме она коч.	Ме пуэна.	Ме огына пу. ~ Ме она пу.
2Pl	Те кочкида.	Те огыда коч. ~ Те ода коч.	Те пуэда.	Те огыда пу. ~ Те ода пу.
3Pl	Нуно кочкыт.	Нуно огыт коч.	Нуно пуат.	Нуно огыт пу.

2. Negation of the verb улаш 'to be' in the present tense

1Sg	ОМЫЛ	< ом ул
2Sg	ОТЫЛ	< от ул
3Sg	ОГЫЛ	< ок ул
1Pl	огынал ~ онал	< огына ул ~ она ул
2Pl	огыдал ~ одал	< огыда ул ~ ода ул
3Pl	огытыл	< огыт ул

2. Negation of the verb улаш 'to be' in the present tense

	Positive	Negative
1Sg	Мый журналист улам. (I am a journalist.)	Мый журналист омыл. (I am not a journalist.)
2Sg	Тый туныктышо улат. (You are a teacher.)	Тый туныктышо отыл. (You are not a teacher.)
3Sg	Тудо йоча. ((S)he is a child.)	Тудо йоча огыл. ((S)he is not a child.)
1Pl	Ме студент улына. (We are students.)	Ме студент огынал (онал). (We are not students.)
2Pl	Те драматург улыда. (You are (a) playwright(s).)	Те драматург огыдал (одал). (You are not (a) playwright(s).)
3Pl	Нуно марий улыт. (They are Maris.)	Нуно марий огытыл. (They are not Maris.)

3. огыл as a negation particle

мый огыл	not me	рушарнян огыл	not on Sunday
йүштө огыл	not cold	Елу огыл	not Yelu
шуко огыл	not much	таче огыл	not today
Лудаш огыл, возаш күлеш.		You should write, not read. (lit. Not reading, but writing, is necessary.)	
Лияш ал'е лияш огыл?		To be or not to be?	

4. Comitative case

Nominative		Comitative	
еш	family	ешге	with the whole family
йоча	child	йочаге	together with the child
книга	book	книгаге	together with the book

Нуно ече дене <u>ешге</u> мунчалташ каят.	They go skiing with their whole family.
<u>Книгаге</u> , <u>ручкаге</u> сумкаш чыла пыштем.	I put the books, the pens – everything – into my bag.
Таче <u>изиге</u> , <u>кугуге</u> театрыш каят.	Young and old are going to the theater today.

5. Case suffix usage in temporal expressions

a) Accusative

шошо	spring	шошым	in spring
кенеж	summer	кенежым	in summer
шыже	fall	шыжым	in fall
теле	winter	телым	in winter
кечывал	noon	кечывалым	at noon; during the day
йүд	night	йүдым	at night

5. Case suffix usage in temporal expressions

NB!

эрдене 'in the morning'

< эр 'morning' + дене 'with'

кастене 'in the evening'

< кас 'evening' + дене 'with'

5. Case suffix usage in temporal expressions

b) Instructive (~ Genitive)

шоч- 'to be born' + ПТСР.PASS >	шочмо	Monday	шочмын	on Monday
кушкыж- 'to saddle' + ПТСР.PASS >	кушкыжмо	Tuesday	кушкыжмын	on Tuesday
вӱр 'blood' + кече 'day; sun' >	вӱргече	Wednesday	вӱргечын	on Wednesday
изи 'small' + арня 'week' >	изарня	Thursday	изарнян	on Thursday
кугу 'big' + арня 'week' >	кугарня	Friday	кугарнян	on Friday
шумат < Chuvash + кече 'day; sun' >	шуматкече	Saturday	шуматкечын	on Saturday
руш 'Russian' + арня 'week' >	рушарня	Sunday	рушарнян	on Sunday

5. Case suffix usage in temporal expressions

c) Inessive

Nominative		Inessive
январь	January	январьыште
февраль	February	февральыште
март	March	мартыште
апрель	April	апрельыште
май	May	майыште
июнь	June	июньышто
июль	July	июльышто
август	August	августышто
сентябрь	September	сентябрьыште
октябрь	October	октябрьыште
ноябрь	November	ноябрьыште
декабрь	December	декабрьыште

5. Case suffix usage in temporal expressions

d) Instructive or Inessive

кече	day	тиде кечын тиде кечыште	on this day
ий	year	тиде ийын тиде ийыште	(in) this year
арня	week	тиде арнян тиде арняште	(in) this week

5. Case suffix usage in temporal expressions

e) Dative

Шым шагатлан тол!	Come at seven o'clock!
Лу минутде ныл шагатлан толам.	I will come at ten to four.

Words and word usage

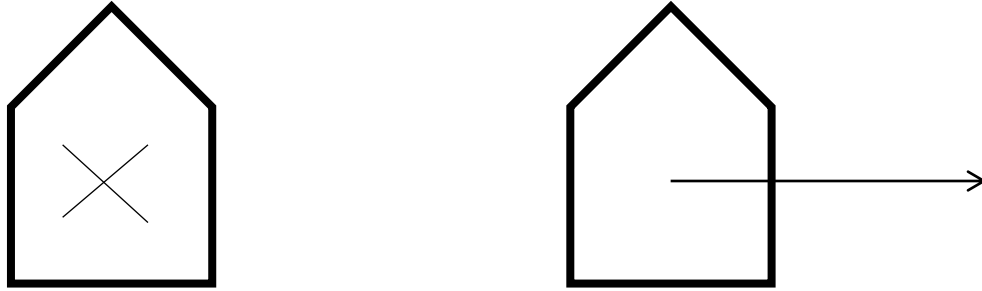
1. -ат

Эргыжат толеш.	His/her son is coming, too.
Ўдыр-влакат толыт.	The girls are also coming.
Тудо <u>вүдыштат</u> , <u>мландымбалнат</u> ила. Ужава.	It lives both in the water and on the land. A frog.
<u>изиат</u> огыл, <u>кугуат</u> огыл	neither small, nor large

2. лүман

- «Салика» лүман пьесе ‘the play (entitled) Salika’
- «Арня» лүман почеламут ‘the poem (entitled) Arnya’
- Ончыко лүман журнал ‘the magazine (called) Onchyko’

3. МӨНГЫШТӨ – МӨНГЫШ(КӨ)

Сапаевмыт 13 шагатлан <u>мөнгышкө</u> пөртылыт.	The Sapayevs return home at 1 p.m.
Тудо <u>мөнгыштө</u> кодеш.	(S)he stays at home.
Йоча <u>мөнгө</u> гыч 7 шагатлан лектеш.	The child leaves home at 7 o'clock.
<u>Мөнгө</u> йолын каяш логалын.	(We) had to go home on foot.

4. каяш (-ем) 'to go'

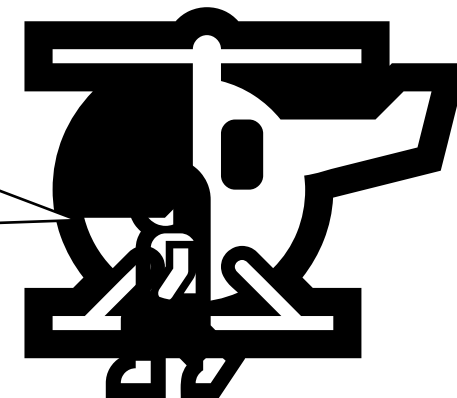
Таче кастене театрыште «Салика» лўман пьесе кая.

Tonight "Salika" is playing at the theater.

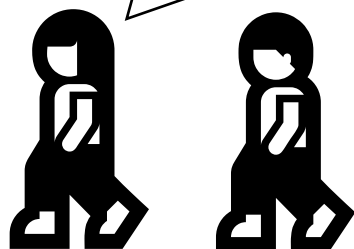
5. дене 'with'

Вертолёт дене театрыш каем.

Эчан дене театрыш каем.

Text

Рушарня

Таче рушарня. Рушарнян Сапаевмыт пашаш огыт кошт. Нуно кандаш шагатлан кын'елыт, кочкыт да ече дене ешге мунчалташ каят. Сапаевмыт ече дене кошташ йöратат. Игече йүштö огыл, изи лум лумеш. Икманаш, мотор теле кече. Елу, Серге, Ануш да Эчан кечывал марте мунчалтат. 13 (Латкум) шагатлан мöнгышкышт пöртылыт. Кечывал деч вара чыланат изиш каналтат.

Таче кастене театрыште марий драматург Сергей Николаевын «Салика» лүман пьесыже кая. Елу ден Серге театрыш каяш ямдылалтыт. Эчан театрыш огеш кай. Тудо Ануш шүжарже дене мöнгыштö кодеш. Нуно коктын М. Казаковын «Арня» почеламутым тунемыт:

Шочмо,
Кушкыжмо,
Вүргече,
Изарня да кугарня
Теве кодо шуматкече,
Толын шуо рушарня –
Эртен кайыш ик арня.

Exercises

14.

Ме рушарнян каналтена, пашаш огына кай.

Телым ешге ече дене мунчалтена.

Чыланат ече дене кошташ йӧратат.

Лу шагат гыч латкок шагат марте мунчалтена.

Латкум шагатлан мӧнгышкӧ толына.

Кастене театрыш каена.

